

Sanomalehtiviikko

OPETTAJAN AINEISTO

UUTINEN KERTOO TARINAN
Tehtäväpaketti 5.–6.-luokkalaisille

Lähde uutisseikkailuun toimittaja Simo Siiven opastuksella

Tämä aineisto on tarkoitettu opettajan käyttöön oppilaiden sanomalehtiviikon tehtäväpaketin rinnalle. Se sisältää kysymysten vastaukset ja lisäohjeita sekä vinkkejä tehtäviin. Jokaisen viikonpäivän kohdalla on myös ohjaajan tarvikelista. Tehtäväpaketit on suunniteltu niin, että niissä hyödynnetään päivän lehteä.

5.–6. -luokkalaisten sanomalehtiviikolla oppilaat tutustuvat kielen vivahteisiin ja etsivät lehden uutisista mielenkiintoisia tarinoita. He kääntävät myös oman elämänsä tapahtumia kertomuksiksi. Viikon askarteluprojektina on luoda ajatustauluja, joissa hyödynnetään lehdestä leikattuja lauseita. Viimeisenä päivänä oppilaat järjestävät ajatuksistaan taidenäyttelyn.

Tehtävät on jaettu viidelle päivälle maanantaista perjantaihin ja niiden tekemiseen voi varata 1–2 oppituntia päivässä. Nopeimmat oppilaat voivat siirtyä lisä- tai kotitehtäviin. Kotitehtävät on suunniteltu tehtäväksi erilliselle paperille tai vihkoon.

Opettajan kannattaa tulostaa jokaiselle oppilaalle oma tehtäväpakettinsa.

Toivotamme sinulle ja oppilaillesi innostavaa sanomalehtiviikkoa!

Sanomalehtien liitto

Tehtäväpaketti on alun perin suunniteltu Alma Median maakuntalehdille; Aamulehti, Kainuun Sanomat, Lapin Kansa, Pohjolan Sanomat ja Satakunnan Kansa.

Tehtäväpaketin ovat suunnitelleet ja toteuttaneet Heidi Kormano ja KP Alare.

MA Tänään etsimme sanomalehdestä tarinoita.

1. Etsi lehdestäsi mielenkiintoinen tarina.

Se voi kertoa ihmisestä tai asiasta.
Tiivistä tarinan sisältö tähän omin sanoin:

MITÄ TAI MITÄ MIELTÄ

Lehden jutut kertovat joko uutisen tai mielipiteen.

Kirjoittajien mielipiteet näkyvät kolumneissa, pakinoissa, arvosteluissa eli kritiikeissä sekä lehden pääkirjoituksessa.

Uutisjuttuihin kuuluvat tietenkin uutiset, mutta myös taustajutut, tietolaatikot, henkilöhaastattelut ja reportaasit eli havainnoivat kertomukset.

Tsirp! Mietihän, kerronko minä nyt tietoa vai mielipiteeni?

LISÄTEHTÄVÄ: Piirrä sama tarina tähän sarjakuvana. Käytä korkeintaan neljää kuvaa.

KOTITEHTÄVÄ:
Luo maksimissaan 160 merkin tekstiviesti-
uutinen haluamastasi
aiheesta.

Älä lyhentele sanoja.
Muistathan, että pilkut,
pisteet ja välilyönnitkin
lasketaan. Voit luoda
useamman tarinan, jos
haluat. Käytä erillistä
paperia tai vihkoa.

Oppilaat voivat ensin etsiä lehdestä uutisen, joka kiinnostaa heitä. Oppilaita voi kehottaa etsimään tarinoita eri puolilta lehteä: saisiko kulttuurisivujen taidenäyttelystä hauskan aiheen? Onko joku suomalaisurheilijoista voittanut kansainvälisissä kisoissa kultaa?

Tarvitaan:

- Sanomalehti jokaiselle oppilaalle
- Piirustusvälineitä; kyniä, liituja, tusseja sarjakuvatehtävän tekijöille

LISÄTEHTÄVÄ

Nopeimmat oppilaat voivat siirtyä lisätehtävään.

Tehtävien tarkoituksena on havainnoida oppilaalle, että uutisten tai henkilöjuttujen taustalla on samanlaista tarinallisuutta kuin esimerkiksi kaunokirjallisuudessa. Ottakaa osa oppilaiden valitsemista uutisista ja niistä kirjoitetuista tarinoista keskusteluun luokassa. Millaisia tarinoita uutisten takaa löytyy? Voiko joku kertomus olla liian hassua ollakseen totta, vaikka se pohjautuisikin uutiseen? Miten uutista on tutkailtava, että siitä löytyy tarina?

KOTITEHTÄVÄ

Sanomalehtiweekin tehtäväpaketti on hyvä säilyttää koulussa. Oppilaiden tulisivikin vastata erilliselle paperille tai vihkoon.

TI 1/2 Tänään keräämme lehdestä sanoja ja kirjoitamme hyvän otsikon.

1. Muodostakaa parit ja leikatkaa lehdestä sanoja oheisiin sarakkeisiin.

- a) Mitä sanaa et ymmärrä? Mikä sana tuntuu hassulta tai surulliselta?
Älä liimaa sanoja kiinni, vaan tee niistä pieniä kasoja.

VAIKEA

HASSU

VIISAS

SURULLINEN

VIHAINEN

- b) Mieti parisi kanssa, mitä sanat tarkoittavat tai miltä ne tuntevat.
Miettikää ensin yhdessä ja sitten luokan kanssa.

OTSIKKO OSUI OTSAAN

Hyvä otsikko houkuttelee lukemaan jutun, mutta kertoo myös jotain alapuolellaan olevasta tekstistä. Otsikossa ei ole liikaa sanoja eikä olla-verbiä. Kunnollinen otsikko on iskevä. Se voi kertoa kaiken muutamalla sanalla, se voi vedota tunteisiin tai se voi liittyä kuvaan niin suuresti, että se on kuin iso kuvateksti. Joskus otsikko on sanaleikkiä.

Tsirp! Missähän tyylilajissa tuo minun otsikkoni lentää?

TI 2/2 Tänään keräämme lehdestä sanoja ja kirjoitamme hyvän otsikon.

2. Käytä nyt parisi kanssa kerättyjä sanoja uutisotsikoissa.

Luo kolme otsikkoa, joissa esiintyy pyydetty tunne ja vähintään yksi sarakkeisiin keräämäsi sana. Liimaa sana osaksi otsikkoa:

a) Surullinen otsikko: _____

b) Vaikea otsikko: _____

c) Hassu otsikko: _____

KOTITEHTÄVÄ: Kirjoita kaksi lausetta samasta aiheesta. Kirjoita ensimmäinen ytimekkäästi ja toinen käyttäen vaikeita sanoja sekä kapulakieltä. Kirjoita lauseet erilliselle paperille tai vihkoon. Voitte keskustella lauseista seuraavan päivän oppitunnin aluksi.

Esimerkki:

1. Musta kissa käveli tien yli.
2. Väriykseltään tumma kissa, latinankieliseltä nimeltään felix domesticus, askelsi pitkin asvaltoitua ja osittain roudankin rikkoman tien pintaa väylän oikealta puolelta vasemmalle.

Päivän aiheena on tutkia sanoja. Oppilaat pääsevät myös luomaan mielenkiintoisia otsikoita.

Tarvitaan:

- Sanomalehti jokaiselle oppilaalle
- Saksia
- Liimaa (Erikeeper tms.)

1. Tehtävän toteutus on helpointa, jos parit istuvat vierekkäisissä pulpeteissa. Oppilaat leikkaavat sanat lehdestä ja keräävät ne irtonaisina kasoihin. Sanoja voi siten vielä pyöritellä sarakkeesta toiseen. Kun oppilaat ovat ensin miettineet sanojaan yhdessä, voitte jatkaa keskustelua selvittämällä muutamia vaikeita sanoja koko luokan kesken. Voitte myös maistella sanoja suussanne hokemalla niitä.

Oppilaita voi nolottaa myöntää tietämättömyytensä. Rohkaisu onkin paikallaan. Tehtävää esimerkiksi helpottaa, jos opettaja kertoo omasta elämästään tilanteen, jolloin sanat tuottivat väärinkäsityksen.

2. Oppilaat liimaavat yhden sanomalehdistä leikkaamistaan sanoista osaksi käsinkirjoitettua tekstiä. Koska ensimmäinen tehtävä on aloitettu pareittain, toinenkin tehtävä kannattaa tehdä vierekkäin, vaikka jokainen luokin omat lauseensa. Pulpettien siirto sekoittaisi kasat.

KOTITEHTÄVÄ

Sanomalehtiweekin tehtäväpaketti on hyvä säilyttää koulussa. Oppilaiden tulisi vastata erilliselle paperille tai vihkoon. Voitte keskustella lauseista seuraavan päivän oppitunnin aluksi.

KE Tänään tutustumme sanomalehden valokuviin ja luomme niistä tarinoita.

1. Tarkastele lehden kuvia ihmisistä.

Millaisia kuvat ovat? Näyttävätkö ihmiset esimerkiksi iloisilta, vihaisilta tai mieteliäiltä?

2. Arvonta: Tarinan päähenkilö.

- a) Leikkaa lehdestä yksi henkilöä esittävistä kuvista tai kuvan osa irti. Kuva voi olla pieni tai iso.
- b) Kerätkää kaikki kuvat arvontalaatikkoon ja sekoittakaa ne. Sen jälkeen jokainen nostaa itselleen yhden kuvista.

KOTITEHTÄVÄ: Katsele itseäsi kuin tarinaa. Kirjoita lyhyt kertomus koulumatkastasi hän-muodossa. Älä kirjoita: minä kävelin, vaan hän käveli.

Mitä hänelle tapahtui? Läiskäyttikö auto kuraa hänen vaatteisiinsa? Näkikö hän oravia? Oliko hänen kotipihassaan jotain outoa?

Kirjoita lauseet erilliselle paperille tai vihkoon.

3. Kirjoita pieni uutinen henkilöstä, jonka kuvan sait arvonnasta.

Antaako kuva vinkkejä henkilöstä? Anna mielikuvituksesi lentää! Onko hän esimerkiksi voittanut palkinnon? Onko hän juuri esiintynyt rock-konsertissa? Onko hänellä syntymäpäivä? Onko hän tehnyt merkittävän keksinnön? Kirjoita ytimekkäästi.

Päivän aiheena on tutustua lehden henkilökuviin ja kehittää niiden ympärille tarina.

Jos päivän lehdessä on niukasti henkilökuvia, oppilaat voivat etsiä kuvia myös aikaisemmin viikolla ilmestyneistä lehdistä.

Tarvitaan:

- Sanomalehti jokaiselle oppilaalle
- Hattu, astia tai laatikko, johon sanomalehdestä leikatut henkilökuvat kerätään arvontaa varten
- Saksia.

2. Arvontalaatikko voi olla hattu, pahvilaatikko tai astia. Opettaja voi kiertää luokassa ensin kuvat keräten ja sitten toisen kierroksen, jolloin oppilaat nostavat laatikosta tarinansa päähenkilön.

3. Tehtävään ei ole oikeita tai väriä vastauksia. Oppilaiden ei tarvitse myöskään tunnistaa kuvan henkilöä. Vaikka henkilö olisikin oppilaalle tuttu, hänen ei silti tarvitse kirjoittaa kyseisestä ihmisestä. Riittää, että oppilaat kirjoittavat noin kymmenen lauseen tarinan. Käyttäkää erillistä paperia tai vihkoa.

KOTITEHTÄVÄ

Kotitehtävässä oppilaat kertovat itsestään yksikön kolmannessa persoonassa. Kannattaa varmistaa, että oppilaat ovat ymmärtäneet tehtävän. Sanomalehtiviikon tehtäväpaketti on hyvä säilyttää koulussa. Oppilaiden tulisi vastata erilliselle paperille tai vihkoon.

TO Tänään keräämme lehdestä mielenkiintoisia lauseita tai ajatuksia.

1. Askartelutehtävä: Ajatuskuplat!

Lue sanomalehteäsi tarkasti. Leikkaa irti mielenkiintoisia, älykkäitä, hauskoja tai kauniita lauseita.

- a) Kerää neljästä leikatusta lauseesta kokonaisuus. Älä jumiudu vain yhteen vaihtoehtoon. Silmäile lehteäsi tarkasti. Mistä löytyy hauska lause? Mitä siihen voisi yhdistää? Selaile taas lehteäsi. Pyöritä lauseita myös pulpettisi päällä. Kokonaisuuden ei tarvitse olla itsestäänselvä.

Esimerkki:

1. lause: *Rallikuski on pärinäpoika.*
2. lause: *Haukottelemisen oli niin hauskaa, että perustimme haukottelukerhon.*
3. lause: *Pääministerin kello edistää.*
4. lause: *Aina kaapista kahvipullat löytyy.*

Kun luet kaikki nämä lauseet yhdessä, millainen ajatus mieleesi tulee? Kertooko se kiireestä vai hitaasta oleskelusta? Kertooko se mitä tapahtuu ralleissa vai ollaanko sittenkin käymässä Eduskuntatalossa? Mitä tapahtuu, kun vaihdat lauseiden järjestystä? Tähän tehtävään ei ole oikeita tai vääriä vastauksia!

- b) Liimaa ajatukset pahvikiekoille. Tee erilaisia ajatuskuplia.

2. Luo ajatuksillesi kehykset.

Liimaa valkoinen paperi kartongin keskelle. Sinulla on nyt taulu kehyksineen. Liimaa ajatuskuplat taulun keskelle haluamaasi järjestykseen.

Opettaja kerää taulut oppitunnin lopuksi.

KOTITEHTÄVÄ: Tarkastele lehtien mainoksia kotonasi. Kerää niistäkin neljän lauseen sommitelma liimaamalla tai teippaamalla erilliselle paperille. Miltä mainoksen tekstit näyttävät irrotettuna ympäristöstään?

Mitähän tässä myydään?

Päivän teemana ovat ajatukset. Oppilaat etsivät lehdestä heitä miellyttäviä lauseita ja keräävät niistä kokonaisuuden. Käytännössä he luovat runoja yhdistämällä neljä lehden lausetta tai virkettä.

Tarvitaan:

- Sanomalehti jokaiselle oppilaalle
- A4-kartonkia taulunkehysiksi, 1 per oppilas
- A5-paperia tauluun, 1 per oppilas
- Kartonkia pahvikiekkoihin
- Mukeja tms. pahvikiekkojen tekoon tai valmiita pahvikiekkoja
- Kyniä
- Saksia
- Liimaa (Erikeeper tms.)

1.

- a) Ovathan oppilaat ymmärtäneet tehtävän? Voitte tarkastella esimerkkiä luokassa keskustellen ennen askartelun aloittamista. Voitte myös luoda yhdessä ”esimerkki-ajatuskuplan” lehden teksteistä.
- b) Päästäkää mielikuvitus valloilleen luokassa. Oppilaat leikkaavat heitä miellyttäviä lauseita tai lauseen osia, mainos- tai ilmoitustekstejä tai sarjakuvien puhekuplia. Tarkoitus on, että he tutkivat lehden kieltä, lauseita ja sanojen vivahteita. Ajatuskuplien koko rajaa tekstin määrää ja kirjainten kokoa. Pahvikiekkot ovat noin kahvikupin halkaisijan kokoisia.

2.

Valmiit työt kerätään talteen oppitunnin loppuun. Ajatuksista luodaan taidenäyttely sanomalehtiweekin viimeisenä päivänä.

KOTITEHTÄVÄ

Sanomalehtiweekin tehtäväpaketti on hyvä säilyttää koulussa. Oppilaiden tulisi vastata erilliselle paperille tai vihkoon. Jos oppilaiden kotoa ei löydy liimaa, he voivat teipata lauseet kiinni paperiin. Jos tämäkään ei ole mahdollista, he voivat kerätä lauseet ja asetella ne oikeaan järjestykseen pulpetilleen seuraavalla oppitunnilla, jolloin voitte myös keskustella mainoksista.

PE Tänään olemme kulttuuritoimittajia taidenäyttelyssä.

Eilen teimme ajatustauluja. Tänään tauluista tehdään näyttely luokan seinille.

1. Kierrä taulunäyttelyssä.

Ota esille kynä ja paperia aivan kuten toimittajillakin on. Tutustu toisten tekemiin tauluihin.

Kirjaa mieleesi nousevia ajatuksia ja tauluista löytämiäsi hauskoja asioita ylös.

2. Keskustelkaa muistiinpanoistanne.

Palaa nyt pulpettiisi. Keskustelkaa luokassa, mitä ajatuksia taulut herättivät.

Minkä taulun ostaisit kotisi seinälle?

Päivän aiheena on löytää positiivisuutta ja ajatuksia taidenäyttelystä.

Edellispäivänä valmistetut ja kerätyt ajatustaulut voidaan asetella seinälle yhdessä luokan kesken tai opettaja voi tehdä sen itse ennen oppitunnin alkua.

Tarvitaan:

- Teippiä tai sinitarraa taulujen kiinnitykseen seinille
- Kyniä ja muistiinpanopaperia

1.

Jos oppilaat eivät osaa keskittyä, voitte ensin kiertää ilman kyniä ja muistiinpanovälineitä.

Tehtävää tehdään positiivisuuden kautta. Turhaa ihmettelyä tai kyselyä tekijästä ei tule rohkaista.

Muistelkaa luokassa myös toimittaja Simo Siiven opetuksia: Lehden jutut kertovat joko uutisen tai mielipiteen. Jos oppilaat nyt kirjoittaisivat taidenäyttelystä jutun, olisiko se uutis- vai mielipideteksti? (Avajaisista kertova juttu olisi uutinen, samoin taiteilijoiden haastattelu. Jos taas näyttelystä kirjoitettaisiin kritiikki, kyse olisi kirjoittajan omasta mielipiteestä.)

2.

Missä ajatelmassa oli hauska idea? Laittoiko joku toinen ajatuskupla miettimään syvällisiä? Oliko lehdestä löydetty erikoisia lauseita?